

JOŠ JEDNOM O MUŽIĆU

Da Ivan Mužić razumije ona znanstvena pitanja u vezi s kojima sam ozbiljno prigovorio njegovoj knjizi, ne bi bio pisao o njima onako kako jest. Nije dakle čudo što je i njegov osvrt na moju ocjenu, koji SHP zajedno s mojom studijom-recenzijom objavljuje u ovom svesku, potpun promašaj. Mužić doduše prihvaća da u dosta toga imam pravo, i to mu služi na čast, ali ipak nastoji uvjeriti čitatelja da u onome što je glavno nemam. Pri tome me, kao da hoće utjecati na kakvu nevještu porotu, nastoji ocrniti i obezvrijediti na kojekakve načine. To njegovo koprcanje nije vrijedno niti jedne objavljene riječi. Neka se time bavi tko ima za to volje i vremena. No potrebno je, jer se radi o pitanju koje zanima mnoge, a interdisciplinarno je, pa svi ne mogu prosuđivati sve argumente, ovdje razjasniti ono oko čega bi mogla kod čitatelja nastati zabuna. Idemo redom:

1. Kad Adam Bremenski piše da je *Sclavania* u Germaniji i da su se njezini stanovnici *Winuli* nekada zvali *Wandali*, to se po valjanjoj filološkoj metodi ne može tumačiti kao vijest o germanskoj etničkoj pripadnosti i vandalskom podrijetlu Vinula (Venda) – Slavena dokle god se bolje može razumjeti odatle što je Adam, kao i drugi učeni srednjovjekovni pisci, čitao Plinijev Prirodopis i Tacitovu Germaniju. Da su Vinuli potekli od Vandala nije potrebno pretpostaviti, koliko do sada znamo, pri tumačenju nikogega drugog teksta, a da su srednjovjekovni pisci nekritički preuzimali vijesti antičkih kao da se tiču i njihova vremena pretpostavka je bez koje se ne mogu razumjeti mnogi. Tumačenje koje uvodi nepotrebnu pretpostavku slabije je od drugoga koje to ne čini.

2. Iz istoga razloga ne stoji da je Mužić dokazao kako vrela za vrijeme hrvatskih narodnih vladara pored Hrvata-Slavena i Romana-Latina razlikuju još i Dalmat(in)je kao stanovnike dijela bivše rimske Dalmacije. I time se pri tumačenju tih tekstova uvodi nepotrebna pretpostavka jer se u njima ime Dalmat(in)i dobro može razumjeti kao sinonim za Hrvate-Slavene ili za Romane-Latine, ili za jedne i druge zajedno, već prema tome uzima li se Dalmacija u smislu franačke, bizantske ili rimske vlasti.

3. Toma Arhidakon piše (glava 7) da je s gotskim vojvodom Totilom i njegovom vojskom došlo u Dalmaciju sedam ili osam plemenitih rodova iz Poljske. Oni nisu pošli s njim dalje u Italiju nego su radije ostali u toj pokrajini, u planinskom kraju koji se zove Kurecija-Hrvatska. Tamo su se izmiješali sa starosjediocima i postali s njima jedan narod istoga jezika, gentilno organiziran. Na čelu su mu bili vlastiti knezovi. Zvali su ih Gotima, ali i Slavenima jer su se tako zvali oni koji su došli iz Poljske i Češke. Njihovu zemlju zove Toma i Sklavonijom. Oni su ti koji su osvojili i razorili Salonu. Tako a ne drukčije stoji u Tome. O tome se može svatko sam uvjeriti. To pak znači da su i po njegovu kazivanju Salonu razorili Slaveni, i to dugo vremena pošto su Goti došli u Dalmaciju.

4. Nema podatka da je na čeku domorodačke samouprave (*civitas peregrina*) igdje u rimskoj Dalmaciji stajao *rex*: To je i nespojivo s političkim i upravnim naziv-

ljem Rimskoga Carstva. A da je papa Ivan X. pišući o *Sclovinorum regna* mislio na Glaukijino ili Argonovo i Teutino kraljevstvo, to se ne može postaviti niti kao vrlo smiona tvrdnja.

5. O vrijednosti Konstantina Porfirogeneta kao vrela za dolazak Hrvata u Dalmaciju nisam nikada napisao ništa. Prepuštam stručnjacima povjesničarima da odgovaraju na to pitanje. A to da on kada piše o pustim krajevima i gradovima ne misli na to da u njima nema stanovnika, nego na to da je u njima ukinut rimski red i način življenja, to ne tvrdim ja, nego pokazuje on sam kad izričito govori o stanovnicima »pustoga« grada. Tek što ti stanovnici žive kao Langobardi, a ne kao Rimljani. O tome se može svatko uvjeriti na mjestu koje u svojoj ocjeni citiram u vezi s time.

6. Srodnost baltičkih i slavenskih jezika ne može se tumačiti seobama s juga prema Baltiku. U Podunavlju i na Jadranu nema ni najmanjega baltičkoga jezičnog traga nego samo nedvojbeno slavenskih. Odvajanje slavenske jezične grane od baltičke moralo je dakle početi negdje na sjeveru jer su tamo tragovi jedne i druge stari i u uskom dodiru jedni s drugima.

7. Tko se i malo razumije u jezikoslovno nazivlje zna da su zapadni južnoslavenski govori oni kojima govore Slovenci, Hrvati, Muslimani-Bošnjaci, Srbi i Crnogorci. Zna i to da se ti govori razvrstavaju u dva blisko srodna jezika: slovenski i hrvatski ili srpski. Tu ne može biti zabune. Kada se kaže da ti zapadni južnoslavenski govori do u tančine čuvaju obilježja praslavenske i baltoslavenske prozodije, preoblikovane, ali u novu obliku vjerno zadržane, onda to znači samo to da su u njima akcent, kvantiteta i intonacija predvidivi prema onome kakvi se s dobrim razlogom pretpostavljaju za ishodišno stanje baltoslavenskoga jezičnog razvoja, a nikako da su isti kao i u tom stanju. Razlika između štokavske i čakavske akcentuacije pri tome je bez ikakva značenja jer je štokavska preoblika čakavske i zavisna je od nje. Slovenska je bitno drukčija, ali je i ona jednako zavisna od baltoslavenskoga stanja. Sve je to najelegantnije znanje iz naše historijske akcentologije.

8. O tome mogu li se fragmenti usmene predaje što su došli do nas u folklornoj književnosti i starih pravnim tekstovima većine slavenskih jezika i pokazuju među sobom dalekosežne podudarnosti tumačiti drukčije nego kao ulomci praslavenskih tekstova, o tome može svatko suditi sam kad uzme u ruke članke koje navodim u vezi s time. Vidjet će da ima jakih razloga za upravo takvo shvaćanje.

9. Lako je suočiti se s argumentacijom Kunstmanna, Trubačova i Bora. Trubačov je vrlo ozbiljan znanstvenik. On je na kongresu u Kijevu, ne prema mojim navodima nego prema objavljenom referatu, vrlo jasno i potanko izložio što misli o pradomovini Slavena. U tome i Podunavlje igra neku ulogu, pa nije čudo što mu je simpatično i to da Bačić u svojoj disertaciji, inače dosta spornoj, rasuđuje u tom pravcu. Spomenuo ju je, međutim, jer mu je draga zauzetost toga mladoga Hrvata za Slavenstvo. O tome, a ne o pradomovini Slavena, pisao je ruski jezikoslovac pismo »Pravdi«. Sasvim je drukčije s Kunstmannom i Borom. Njihova argumentacija nije valjana pa i ne dokazuje ništa. O onome što Bor i drugi pišu o Venetima i njihovu jeziku iznio je B. Grafenauer sve što treba. Ovdje je dosta uputiti na to. Objavljeno je u knjizi Pavel Diakon (Paulus Diaconus), Zgodovina Langobardov (Historia Langobardorum), Maribor 1988, 376–422. A o tome koliko vrijedi Kunstmannova lingvistička argumentacija kojom dokazuje da su se Slaveni u ranom srednjem vijeku selili s juga na sjever, a ne obratno, napisao sam članak koji mislim dati za sljedeći svezak SHP. Očito je to u nas sada potrebno.

Toliko radi čitateljâ. A Mužića pozivam da se, iz razloga gospodarskih, radi štednje papira i tiskarskih troškova, iz razloga ekoloških, radi čuvanja čistoće intelektualnoga okoliša, i nadasve iz razloga njegovih osobnih, radi čuvanja njegova vlastita ugleda, prestane javljati oko takvih znanstvenih pitanja valjanu rasuđivanju o kojima nije dorastao.

Radoslav Katičić